Inspraakorgaan Turken
Lange Herenstraat 20
2011 LH Haarlem

t. 06 25394119
e. info@iot.nl
w. www.iot.nl

Jaarverslag 2025

1. Inleiding

Door ontwikkelingen in de Verenigde Staten was het jaar 2025 rampzalig voor het streven naar gelijke rechten en diversiteit. Migranten (vaak in het bezit van een legale verblijfsstatus) werden in dat land op mensonwaardige wijze opgejaagd en gedeporteerd. Op gedenkplaatsen en in archieven moest alles wat herinnert aan de opofferingen van Zwarte militairen worden verwijderd. Mensen met een Latijns-Amerikaanse achtergrond werden dor de regering systematisch uitgemaakt voor verkrachters en drugshandelaren. De president en zijn gevolg bezondigden zich onophoudelijk aan racistische uitspraken. Zo verscheen op het account van de president een video waarin de hoofden van president Obama en zijn vrouw op apenlichamen waren gemonteerd. Aan programma's om diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie te bevorderen bij de overheid werd stam te pede een eind gemaakt en particuliere bedrijven werd verboden dergelijke programma's uit te voeren. Het blanke-suprematie-denken van de Amerikaanse regering bleef niet beperkt tot de VS zelf. De president en de vicepresident houden de Europese landen voor dat zij de westerse cultuur teloor laten gaan door immigratie en radicaal rechtse partijen krijgen op velerlei manieren steun van de Amerikaanse regering. Europese bedrijven die een diversiteitsbeleid voeren wordt de toegang tot de VS ontzegd. Uit onderzoek van Eumedion blijkt dat Nederlandse beursgenoteerde bedrijven zoals ASML, Arcadis en Philips hun diversiteitsbeleid om die reden herzien.[1]

In het vorige jaarverslag sprak het inspraakorgaan de vrees uit dat het rechtse kabinet Schoof een negatieve invloed zou hebben op de integratie van de Turkse gemeenschap. Wat het gevoerde beleid betreft is dat meegevallen, want dit kabinet heeft binnen een jaar zijn ontslag aangeboden en in dat jaar vrijwel geen beleid ontwikkeld. Anders is het met de verhouding tussen verschillende bevolkingsgroepen. Het optreden van bewindspersonen die de racistische omvolkingstheorie aanhangen en het stelselmatig tot zondebok maken van minderheidsgroepen op vrijwel elk beleidsterrein heeft geleid tot een toename van de vijandige gevoelens van Nederlanders jegens migranten.

Op 2 juni stapte de PVV uit het kabinet omdat de andere partijen niet akkoord wilden gaan met een verdere aanscherping van het asielbeleid en op 22 augustus stapten ook de NSC-bewindslieden op omdat de BBB en de VVD niet akkoord wilden gaan met beperking van de handel vanuit Nederland met illegale Israëlische nederzettingen. Na deze dubbele val van het kabinet kwam van integratiebeleid weinig meer terecht. Niettemin gaan we in de volgende paragraaf kort in op de Kamerbrief die staatssecretaris Nobel daarover heeft afgescheiden. In paragraaf 3 wordt ingegaan op de ontwikkelingen binnen het inspraakorgaan. Paragraaf 4 is gewijd aan de maatschappelijke positie van de Turkse gemeenschap. De activiteiten die het inspraakorgaan heeft ondernomen ter behartiging

[1] Financieel Dagblad 25 juli 2025.

van de belangen van de Turkse gemeenschap komen in de daarop volgende paragrafen aan de orde. Tenslotte doen we verslag van de projecten die bij het inspraakorgaan in uitvoering waren.

2. De Actieagenda

Ofschoon de regering Schoof de indruk wekte alleen belangstelling te hebben voor het wegjagen van vervolgden en asielzoekers uit oorlogsgebieden, is in 2025 toch een document verschenen dat de indruk moest wekken dat enig belang werd gehecht aan integratie.[2] Op 22 mei heeft over dit document een overlegvergadering plaatsgevonden met het departement van SZW. Migrantenorganisaties mochten zich tijdens dat overleg alleen uitspreken over het tegengaan van polarisatie en maatschappelijke spanningen en versterken van de maatschappelijke samenhang. (Dat het inspraakorgaan al voordat de staatssecretaris was geboren nauw betrokken was bij het integratiebeleid deed voor het kabinet Schoof kennelijk niet ter zake. Migranten worden in de visie van dat kabinet kennelijk ongeschikt geacht om mee te praten over hun eigen integratie.)

Tekenend voor deze Kamerbrief van de staatssecretaris is dat wordt gesproken over ‘oververtegenwoordiging van verdachten van bepaalde strafbare feiten onder specifieke groepen migranten van de eerste en tweede generatie,’ terwijl in een uitgebreide voetnoot die bewering weer onderuit wordt gehaald: ‘Het zijn dus vooral algemene factoren die de resterende oververtegenwoordiging verklaren en geen etnisch-specifieke.’ Blijft de vraag waarom het in een brief over het integratiebeleid überhaupt moet gaan over criminaliteit. Er is immers al heel lang geleden vastgesteld dat etniciteit geen criminogene factor is.

Staatssecretaris Nobel is degene die riep dat Nederland een ‘groot integratieprobleem’ heeft voordat er iets bekend was over de daders van de ongeregeldheden rond de voetbalwedstrijd Ajax – Maccabi. Door die ongeregeldheden te framen als een ‘integratieprobleem’ stelden staatssecretaris Nobel en minister president Schoof miljoenen migranten verantwoordelijk voor de gebeurtenissen, aldus de vreemdelingenhaat in Nederland voedend. In een reconstructie van het programma Medialogica in december 2025 bleek dat het beeld van een pogrom eenzijdig en onjuist was. Er was in die ‘gitzwarte macht’ sprake van framing door Israëlische en Amsterdamse autoriteiten, waar de media kritiekloos in meegingen. Dat laat onverlet dat er ook door Amsterdamse hooligans hele nare dingen zijn gedaan jegens de hooligans uit Israël. Maar dat rechtvaardigt op geen enkele manier dat het kabinet migranten en in het bijzonder moslims als zondebok aanwezen.

De centrale gedachte in de Actieagenda is, dat migranten tekort schieten, dat we niet voldoen aan de eisen die de Nederlandse samenleving stelt, en dus van alle misstanden de schuld mogen krijgen. Voor racistische partijen zijn migranten al decennia lang de kop van jut. De leden van het kabinet Schoof, de minister-president voorop maakten zich volop tot vertolker van dat geluid.

In het document ontbreekt de notie dat integratie een tweezijdig proces is, terwijl het vooral zorgelijk gesteld is met de integratie van mensen die alleen een Nederlandse herkomst. Cijfers van het CBS laten zien dat zogenoemde autochtonen een geïsoleerd bestaan leiden. Zij hebben alleen contacten binnen de eigen, afgeschermde groep en gaan het contact met andere herkomstgroepen zoveel mogelijk uit de weg.[3] Aldus dreigt deze groep steeds meer het contact met de sociale werkelijkheid van de moderne samenleving te verliezen en een vreemde te worden in eigen land, wat op den duur een bedreiging kan gaan vormen voor hun toekomstkansen. Ook de Turkse gemeenschap wordt soms niet geheel ten onrechte eenkennigheid verweten, maar Turken onderhouden vele malen meer contacten buiten hun gemeenschap dan Nederlanders.

3. Het Inspraakorgaan Turken

In 2025 bestaat het inspraakorgaan veertigjaar. Dat Turkse organisaties met heel verschillende achtergronden langdurig en stabiel hebben samengewerkt om middels overleg met de Nederlandse overheid en maatschappelijke organisaties te werken aan de verbetering van de maatschappelijke positie van migranten uit Turkije is een bijzonder gegeven.

---

[2] TK 32 824 nr. 456 4 juli 2025.

[3] CBS, *Rapportage Integratie en Samenleven* 2024.

In 2025 is de nieuwe website van het inspraakorgaan in de lucht gegaan. Deze is ontwikkeld door enkele jonge vrijwilligsters. Op de website zullen regelmatig korte, gemakkelijk leesbare berichten verschijnen in zowel het Turkse als in het Nederlands, verluchtigd met beeldmateriaal. Ook anderszins zullen de sociale media worden ingezet om de band met de achterban te versterken. Het aantal bezoekers van de website is circa vijftigduizend.

Op 31 december 2024 werd het bestuur van het IOT gevormd door Murat Kurt, Zeki Baran, Düzgün kayak, Serdar Çiçek, Zeynep Cimtay en Melahat Çapoğlu. Het bureau van het inspraakorgaan stond onder leiding van İbrahim Yerden. Voorts was als projectmedewerker werkzaam de heer Hasan Kaplan. Harun Soykok, Nilsu Ercan en Yesim Gizem hebben de nieuwe website ontworpen.

In de persoon van mevrouw Melahat Çapoğlu is het IOT vertegenwoordigd in de Landelijke cliëntenraad. Doel van die vertegenwoordiging is tweeledig: het aan de orde stellen van bijzondere problemen van migranten op het terrein van werk en inkomen en mensen die een uitkering krachtens de sociale zekerheid ontvangen in het buitenland.

4. Turkse Nederlanders

De oorspronkelijk uit Turkije afkomstige bevolking in Nederland omvatte op 1 januari 2025 468.726 personen. Daarbij is de derde generatie niet inbegrepen. De groei wordt veroorzaakt door asielmigratie als gevolg van de politieke omstandigheden in Turkije en door kennismigratie.

Sinds 1 januari 2025 is de inburgeringsplicht voor Turken heringevoerd. Dat is in strijd met het tussen de Europese Unie en Turkije geldend associatierecht, maar de Nederlands regering gaat ervan uit dat de route naar het Europese Hof voor burgers zo lang duurt, dat niemand het in zijn hoofd haalt om zijn recht te halen. Incidenteel kreeg het IOT hier vragen over. Door het IOT worden deze mensen doorverwezen naar een ter zake kundige advocaat.

De Turks-Nederlanders vormen een dynamische gemeenschap. Zij vormt een van de grootste en meest gewortelde minderheidsgroepen in Nederland. Terwijl de tweede en derde generatie steeds meer hun stempel drukken op de samenleving, blijven er op cruciale terreinen zoals de arbeidsmarkt, het onderwijs en de gezondheidszorg zowel successen als hardnekkige uitdagingen zichtbaar. Gemiddelden zeggen evenwel weinig over de feitelijke situatie. Veruit de meeste Turkse gezinnen in Nederland gaat het goed, maar naar schatting een kwart slaagt er niet in de aansluiting te vinden bij de Nederlandse maatschappij. Hun situatie kenmerkt zich door een lage arbeidsparticipatie, een laag opleidingsniveau en slechte taalbeheersing, armoede, ontoereikende huisvesting, gezondheidsproblemen en weinig contact met de omringende samenleving. In rapportages over de integratie van migranten worden deze negatieve kenmerken uitgesmeerd over de hele gemeenschap, terwijl zij in feite zijn geconcentreerd binnen een beperkte groepering, die het dan ook erg moeilijk heeft. In deze groep komen de achterstanden op verschillende terreinen samen en vormen een complex van belemmeringen dat men niet of nauwelijks op eigen kracht kan overwinnen.

4.1 Arbeidsmarkt en economie

Nederland verkeert in de gelukkige omstandigheid dat de werkloosheid erg laag is. De ervaring leert evenwel dat zodra de conjunctuur omslaat migranten het eerst en het vaakst worden ontslagen. Ook in gunstige economische tijden lopen migranten eerder kan hun baan te verliezen, ongeacht hun leeftijd, opleidingsniveau en inkomen.[4]

Ofschoon in bijna alle sectoren wordt geroepen dat er zo'n tekort is aan arbeidskrachten, is er een groot onbenut arbeidspotentieel onder de migranten. Er zouden ongeveer 330.000 migranten van 25 tot 65 jaar, een vijfde van de totale groep, méér aan het werk zijn als hun arbeidsdeelname gelijk zou zijn aan die van overeenkomstige Nederlanders zonder migratieachtergrond. Dat komt neer op zo'n 3% van de totale werkzame bevolking in Nederland en ruim driekwart van het aantal openstaande vacatures.[5] Ook de arbeidsmarktpositie van Turkse Nederlanders laat in 2025 een tweeledig beeld zien. Enerzijds is de netto-arbeidsparticipatie onder de tweede generatie gestegen naar historisch hoge niveau (circa 75-80%). Maar veel jongeren met een Turkse achtergrond werken vaker op basis

[4] Significant (2024) Monitor gelijkwaardige kansen

[5] *Talenten benutten. Het onbenutte arbeidspotentieel van migranten*. Adviesraad Migratie juni 2025.

van flexibele contracten en de werkloosheid in deze groep ligt nog steeds ongeveer twee keer zo hoog als bij jongeren zonder migratieachtergrond. Nederland herbergt een groot onbenut arbeidspotentieel van 49.300 Turken (waarvan 65% vrouw). De uitkeringsafhankelijkheid is dan ook hoog (20,3% tegen een gemiddelde van 8,1%)[6].

In zekere zin herhaalt de geschiedenis uit de jaren zestig en zeventig zich. Werkgevers halen liever goedkope, want rechteloze werknemers uit het buitenland die de straat op geschopt kunnen worden wanneer zij niet meer nodig zijn, dan gebruik te maken van het arbeidspotentieel in Nederland. Overigens is de lage arbeidsdeelname van vooral vrouwen ook een gevolg van sociaal-culturele factoren, zoals opvattingen over de rolverdeling tussen de seksen.

Migranten verdienen in Nederland 15 procent minder dan Nederlanders van hetzelfde geslacht, dezelfde leeftijd en hetzelfde opleidingsniveau. Als ze precies hetzelfde werk bij dezelfde werkgever doen, krijgen migranten 5 procent minder betaald (directe discriminatie), zoals blijkt uit een internationale studie die is gepubliceerd in het gezaghebbende tijdschrift Nature.[7]

Vanouds kiezen veel Turken voor het ondernemerschap. In 2025 en 2026 is de Turkse ondernemersgeest in Nederland sterker en diverser dan ooit. Ongeveer 10% tot 12% van de Turkse Nederlanders is ondernemer. In steden als Amsterdam ligt dit percentage zelfs nog hoger, tot wel 25%. Het gaat niet langer alleen om eenmanszaken; er ontstaan steeds meer middelgrote bedrijven die ook personeel van buiten de eigen kring aannemen. Volgens recente schattingen dragen Turkse ondernemers voor circa 2% bij aan het Nederlandse bruto nationaal product.

Waar de eerste generatie zich vooral richtte op de horeca en kleine detailhandel (de bekende groenteboer of het eethuis), is er inmiddels sprake van een brede professionele inhaalslag. Er is een forse verschuiving naar de zakelijke dienstverlening. De tweede en derde generatie Turkse Nederlanders starten steeds vaker bedrijven in:

- IT en Digitalisering**:** Softwareontwikkeling en consultancy.
- Gezondheidszorg**:** Zelfstandige zorgprofessionals en eigen klinieken.
- Logistiek**:** Transportbedrijven die profiteren van de sterke handelsbanden tussen Nederland en Turkije.

Nederland is in 2025 de grootste buitenlandse investeerder in Turkije. Turkse ondernemers in Nederland spelen hierin een cruciale rol als culturele en economische brug. Zij kennen beide markten en talen, wat hen een unieke positie geeft in de import en export.

4.2 Onderwijs: De opmars van de derde generatie

In het onderwijs is een duidelijke opwaartse mobiliteit zichtbaar. De onderwijskloof wordt kleiner: steeds meer jongeren van Turkse herkomst stromen door naar het HBO en WO. Opvallend in 2025 is de snelle integratie van Turkse nieuwkomers, die vaak hoogopgeleid zijn en sneller dan gemiddeld hun inburgering en taalverwerving afronden. Het gaat voor een belangrijk deel om kinderen van kennismigranten en goed opgeleide vluchtelingen die na 2016 in Nederland zijn gekomen.

Het onderwijsniveau van de Turkse gemeenschap neemt ontegenzeglijk toe, maar dat gaat tergend langzaam – ook in vergelijking mat andere immigratiegroepen. Meer dan zestig jaar na de ondertekening van het Wervingsakkoord met Turkije is er nog steeds sprake van een beduidende achterstand, terwijl inmiddels twee derde van de Turkse gemeenschap in Nederland is geboren. Leerlingen van Turkse herkomst die in Nederland zijn geboren kregen in de periode van 2011/’12 tot 2022/’23 beduidend minder vaak een havo- of vwo-advies. Vooral leerlingen met één Turkse (33 procent) ouder volgen vaker vmbo-b/k dan gemiddeld (23 procent). De slagingspercentage havo/VWO van Turkse leerlingen was in 2022/23 lager dan dat van alle andere bevolkingsgroepen.[8] De belangrijkste reden is dat de vele problemen waarmee het Nederlandse onderwijs te kampen heeft vooral neerslaan in de scholen die door leerlingen uit migrantenkringen worden bezocht.[9] Het aandeel jongeren dat het onderwijs verlaat zonder startkwalificatie is weliswaar gedaald, maar nog steeds

---

[6] Hans Bellaart, *De ontwikkelingen binnen de Turks-Nederlandse gemeenschap*. Verwey-Jonker Instituut 2015.

[7] *Immigrant–native pay gap driven by lack of access to high-paying jobs.* Nature 16 juli 2025.

[8] *CBS, Leerlingen met buitenlandse herkomst steeds vaker naar havo of vwo*, 22-11-2024

[9] Het jaarlijkse Onderwijsrapport onderscheidt geen leerlingen uit migrantengroepen meer, maar spreekt over ‘kwetsbare groepen’. Daar valt best iets voor te zeggen, maar die terminologie versluiert dat leerlingen met een kleurtje of een niet-Nederlandse herkomst structureel worden gediscrimineerd.

hoger dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast ervaren studenten vaker stage-discriminatie, wat de overgang van studie naar werk bemoeilijkt.

De afschaffing van de *Regeling onderwijskansen voortgezet onderwijs* dreigde bij uitstek de groep waar het IOT voor opkomt te raken: leerlingen die ouders met een laag opleidingsniveau hebben of die thuis niet voldoende Nederlands spreken. Deze regeling bestaat pas sinds 2023 en verving het zogenoemde leerplusarrangement voortgezet onderwijs. Inmiddels is bekend dat deze bezuiniging door het nieuw aangetreden kabinet Jetten weer ongedaan wordt gemaakt.

Wetenschappelijk onderzoek heeft veelvuldig de onderadvisering van Leerlingen uit migrantengroepen aangetoond. Turkse leerlingen krijgen, bij een vergelijkbare eindtoetsscore als autochtone leerlingen, vaker een advies op vmbo-niveau in plaats van havo of vwo. Mede om die reden volgen Turkse leerlingen vaker de ‘stapelroute’ naar het hoger onderwijs.[10] (Zie verder over dit onderwerp § 5.1)

4.3 Gezondheid en Welzijn

Turkse Nederlanders ervaren hun eigen gezondheid gemiddeld vaker als "matig" of "slecht" dan Nederlanders. Er is een hogere prevalentie hart- en longziekten, diabetes en obesitas, vaak gerelateerd aan de sociaaleconomische status. Ook depressies komen vaker voor dan in de rest van de bevolking.

Mede daarom is het zorgwekkend dat Turken steeds minder deelnemen aan gezondheidspreventie (bevolkingsonderzoeken naar baarmoederhalskanker, borstkanker en darmkanker; vaccinatie kinderen tegen dertien besmettelijke ziekten).[11] Verhoudingsgewijs veelvoorkomend zijn roken, slechte eetgewoonten, weinig bewegen en sporten.

Kinderen van Marokkaanse of Turkse herkomst zijn steeds minder vaak gevaccineerd.[12] Een belangrijke reden daarvoor is het groeiende wantrouwen tegen de (semi)overheid. Dit wantrouwen leeft vooral in kringen die geen deelhebben aan het discours binnen de samenleving. Daarbij gaat het om mensen die het Nederlands niet goed machtig zijn en laag zijn opgeleid. Wil gezondheidsvoorlichting die mensen effectief bereiken, moet zij afkomstig zijn uit vertrouwenwekkende bron en gebruik maken van de communicatiekanalen die deze mensen wel bereiken. Bij uitstek zou dat kunnen via Turkse organisaties.

4.4 Discriminatie en maatschappelijke Positie

Desgevraagd antwoordt 30 procent van de Turken die in Nederland zijn geboren en 25 procent van degenen die in Turkije zijn geboren dat zij discriminatie hebben ervaren in de 12 voorgaande maanden. Dat zijn hoge cijfers, die ook andere migrantengroepen laten zien.[13] Turken ervaren met name veelvuldig discriminatie bij sollicitaties en op de werkvloer. Nederland is niet meer het tolerante land dat het traditioneel was en uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam blijkt dat negatieve uitspraken van politici in de Tweede Kamer over bevolkingsgroepen in sterke mate fungeren als aanjager van discriminatie en racisme.[14] Turken worden gediscrimineerd op grond van zowel hun afkomst als op grond van hun religie. Moslimdiscriminatie is aanzienlijk op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en gezondheidszorg. Ook is er sprake van discriminatie door de overheid en binnen de financiële sector. Aldus de conclusies van een diepgravend onderzoek naar moslimdiscriminatie van Bureau Regioplan.[15]

Het racistische getoeter vanuit het kabinet en de regeringscoalitie leidde er in 2025 toe dat het aantal klachten over discriminatie met een derde toenam.[16] Discriminerende uitingen van de politieke elite en

---

[10] Kennisplatform Inclusief Samenleven, *Effect van onderadvisering en stapelen van diploma's*. In: Jeugd en opvoeding 2 september 2020.

[11] Yentl Dirks, De lage vaccinatiegraad onder mensen met een niet-westerse migratieachtergrond afgezet tegen het vertrouwen in de overheid, Leiden 2022.

[12] *Vaccinatiegraad Rijksvaccinatieprogramma Nederland. Verslagjaar 2025*. RIVM 19 juni 2025.

[13] Ervaren discriminatie in Nederland, CBS.

[14] Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme, *Tussen Kamer, krant en sociale media De wisselwerking tussen de Tweede Kamer, landelijke kranten en sociale media in de verspreiding van discriminerende uitingen*, februari 2026

[15] *Eindrapport Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie*. Regioplan Amsterdam 31 januari 2025.

[16] College voor de Rechten van de Mens, Monitor discriminatiezaken 2025.

het alledaagse racisme dragen er in hoge mate toe bij dat mensen wantrouwen koesteren jegens instellingen van de (semi)overheid. Vooral bij degenen die in Nederland geboren of opgegroeid zijn leidt discriminatie tot een onoverkomelijk gevoel van uitsluiting, de zogenoemde integratie paradox.[17] De vijandigheid van de autochtone bevolking belemmert succesvolle integratie en doet afbreuk aan de identificatie met Nederland.[18]

4.5 Eergerelateerd geweld

Er worden jaarlijks ongeveer 700 gevallen van eergerelateerd geweld onder aandacht gebracht van het Landelijke Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld. Iets meer dan 100 zaken (15 – 20%) speelt zich af in de Turkse gemeenschap.[19] Dat is veel, maar gelukkig neemt het aandeel van de Turks-Nederlandse gemeenschap af. Evaluatieonderzoeken hebben aangetoond dat de reeks van campagnes die Turkse organisaties van alle gezindten onder leiding van het inspraakorgaan hebben gevoerd tegen eerwraak daaraan onmiskenbaar heeft bijgedragen. Desalniettemin valt er op het terrein van gendergelijkheid en geweld tegen vrouwen nog een wereld te winnen.

5. Activiteiten

5.1 Onderwijservaringen van de Turkse Gemeenschap in Nederland

Op verzoek van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR) heeft het Inspraakorgaan op 11 november een conferentie gehouden over Discriminatie binnen het onderwijs. Met als onderwerpen onderadvisering, stagediscriminatie en sociale veiligheid in en rondom het onderwijs. Tijdens het evenement in het Alevitisch Cultureel Centrum Rijnmond in Schiedam werd benadrukt dat het probleem van de zogenaamde “onderadvisering” – waarbij studenten met een migratieachtergrond een lager schooladvies krijgen dan hun potentieel – een systemische kwestie is. Er werden concrete en duurzame oplossingen voorgesteld.

Zeki Baran opende de conferentie en benadrukte dat leerlingen met een migratieachtergrond nog steeds te maken krijgen met vooroordelen bij schoolkeuzes, wat het principe van maatschappelijke gelijkheid ondermijnt. Rabin Baldewsingh, de Nationaal Coördinator Discriminatie en Racismebestrijding gaf aan dat het bestrijden van onderadvisering een prioriteit is voor de NCDR en dat zij hun werkzaamheden voor gelijke onderwijskansen zullen voortzetten. Gedurende de conferentie bespraken onderwijsexperts, ouders en maatschappelijke vertegenwoordigers de structurele problemen die voortvloeien uit het huidige systeem, waarin leerlingen op 12-jarige leeftijd een schooladvies krijgen. Een van de belangrijkste besproken oplossingen was het model van “Uitgestelde Selectie”, dat wordt ondersteund door IOT en NCDR. Dit model stelt voor om het schooladvies niet op jonge leeftijd, maar in een later stadium – bijvoorbeeld na vier jaar gemeenschappelijk voortgezet onderwijs – te geven, waardoor het potentieel van de leerlingen nauwkeuriger kan worden beoordeeld.

5.2 Criminaliteit

Bij de algemene beschouwingen houdt Wilders al vijftien jaar een vrijwel gelijkluidend verhaal, waarin hij op basis van de cijfers van het CBS over de etniciteit van verdachten beweert dat migranten veel crimineler zijn dan andere Nederlanders. Na jarenlange acties van het Inspraakorgaan en de andere samenwerkingsverbanden zet het CBS bij die cijfers een disclaimer, luidende dat groepen met een migratieachtergrond vaker kenmerken hebben die samenhangen met criminaliteit, zoals een laag inkomen, een lager opleidingsniveau en een jonge bevolkingsopbouw. Wanneer voor deze factoren wordt gecorrigeerd, nemen de verschillen tussen groepen aanzienlijk af en wordt soms negatief. Zo zijn Turkse vrouwen al jaren de minst criminele bevolkingsgroep in Nederland.

---

[17] Frank van Tubergen, *Perceived societal discrimination among immigrants across 17 European countries: extending the integration paradox?* European Societies (2025) 27 (1): 31–58.

[18] Frank van Tubergen en Mathijs Kros, *Determinants of ethnic harassment among first- and second-generation immigrants in Europe.* In: European Sociological Review, Deel 41, nr. 1, februari 2025.

[19] LEK, Terugblik op 2024.

Daarbij komt dat verdachten nog geen daders zijn en dat door etnisch profileren migranten eerder als verdachten worden aangemerkt. In het rapport *Van verdenking tot vrijheidsstraf* [20] wordt geconcludeerd dat er onder verdachten een oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond. Dit komt omdat herkomst van een verdachte van invloed is op uitkomsten in de strafrechtketen, los van het type misdrijf waar mensen van worden verdacht. Migranten worden dus niet alleen eerder verdacht, ze worden ook eerder en zwaarder gestraft.
Ook in 2025 heeft het inspraakorgaan in zijn contacten met politici en de media stelselmatig benadrukt dat de cijfers van het CBS niet mogen worden geïnterpreteerd op de wijze waarop Wilders c.s. dat doen.

5.3 Tweede Kamerverkiezingen

De opkomst van Turken bij de verkiezingen vormt al jaren een dalende tendens. Vermoedelijk heeft dat te maken met de afnemende betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving en de door velen als vijandig beschouwde Nederlandse overheid. In een verklaring die meteen na de (eerste) val van het kabinet is gepubliceerd heeft het IOT er met kracht voor gepleit dat van de aanstaande verkiezingen niet opnieuw een wedstrijdje asielzoekers bashen zou worden gemaakt.[21]

In een oproep om van het stemrecht gebruik te maken heeft het inspraakorgaan op 29 oktober aanbevolen om de keuze te laten bepalen door het beleid t.a.v. kansenongelijkheid in het onderwijs en de aanpak van discriminatie en te stemmen op een partij die bereid en in staat is om bestuurlijke verantwoordelijkheid te dragen in de regering.

5.4. Memo informateur/formerende partijen eind november

Zodra de onderhandelingen over de vorming van een nieuwe regering van start gingen hebben het Samenwerkingsverband Marokkanen en Tunesiërs een memorandum gezonden aan de bij de onderhandelingen betrokkenen onder de titel *Gelijk Kansrijk: Een regierol voor het rijk en gemeenten in samenwerking met zelforganisaties*. In dit memorandum wordt gepleit voor Inzet op diversiteit en inclusie. Voorts wordt een reeks maatregelen voorgesteld om discriminatie, racisme en moslimhaat tegen te gaan. Tenslotte worden maatregelen genoemd op de volgende terreinen: inclusieve zorg, onderwijs, arbeid en inkomen, emancipatie en de ondersteuning van zelforganisaties.

6. Projecten

Binnen al deze projecten hebben we geprobeerd zoveel mogelijk burgers te betrekken en de belangen van onze achterban te vertegenwoordigen. Dit deden wij op zowel landelijk als lokaal niveau, in samenwerking met diverse maatschappelijke organisaties, zelforganisaties en maatschappelijke organisaties zoals de energiecoöperaties.
Het bereiken van burgers ging niet altijd vanzelf. We kregen te maken met verschillende meningen en soms stevige discussies, maar dankzij jullie professionele manier van werken, open houding en vermogen om naar elkaar te luisteren, zijn we erin geslaagd mensen te verbinden en vruchtbare bijeenkomsten te organiseren.
Daarnaast hebben wij dit jaar regelmatig in gesprek gezeten met politici en beleidsmakers, waarmee wij – namens onze achterban – hebben bijgedragen aan beleid dat beter aansluit bij de praktijk en de behoeften van de gemeenschap.

6.1 Armoede

Nadat de armoede een aantal jaren verminderde, ging het in 2025 weer de verkeerde kant op. Vijf jaar nadat het Nederlandse Rode Kruis startte met het geven van hulp in eigen land, lukt het de organisatie niet deze hulp af te bouwen. Uit een in december gepubliceerd rapport van het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt geconcludeerd dat na vijf jaar daling de armoede in Nederland weer is toegenomen, in het bijzonder onder ouderen en migranten.[22] Van de armen in Nederland heeft 53

[20] P.W. de Jong e.a. *Van verdenking tot vrijheidsstraf* Een statistisch onderzoek naar de invloed van migratieachtergrond op uitkomsten in de Nederlandse strafrechtketen, WOCD 2025-2.
[21] *Maak van de verkiezingen geen wedloop in onbarmhartigheid*
[22] Leven in armoede, CBS 2025, 5.

procent een migratieachtergrond. Na een daling sinds de coronapandemie stijgt de armoede in de Turkse gemeenschap weer sinds 2023. Een kwart van de armen heeft problematische schulden.

Behalve de 551 duizend mensen die onder de armoedegrens leven, zijn er ook 1,1 miljoen mensen die net boven de armoedegrens leven. Hun inkomen ligt weliswaar net boven de armoedegrens, maar ze hebben zo weinig reserves (vermogen) dat ze bij het minste of geringste in de problemen komen. In onze gemeenschap heerst schrijnende armoede onder ouderen met een AOW-tekort. Ofschoon dit probleem al vele jaren geleden is aangekaart, is er nog steeds geen goede oplossing voor gevonden.

Om die reden maakt het inspraakorgaan deel uit van de Alliantie Vrijwillige Schuldhulp (AVS) die de samenwerking op lokaal niveau tussen vrijwilligersorganisaties, beroepskrachten en gemeenten stimuleert.[23] De Alliantie werkt mee aan het verkleinen van (dreigende) schuldenproblematiek en daarmee aan het verbeteren van de bestaanszekerheid in Nederland door de samenwerking van deskundige vrijwilligersorganisaties op landelijk en lokaal niveau te regisseren en te stimuleren. De alliantiepartners zijn (afzonderlijk) in 273 gemeenten aanwezig. In 159 van deze 273 gemeenten is lokale samenwerking in AVS-verband in potentie aanwezig. Door de bundeling van krachten met meer partners kan de Alliantie partners in positie brengen om:

- het bereik van mensen met schulden te vergroten;
- een landelijke dekking te realiseren;
- de diversiteit te vergroten;
- moeilijk bereikbare doelgroepen te bereiken;
- de huidige versplintering van vrijwillige schuldhulp in Nederland te verminderen;
- een positie te krijgen met een grotere wervings- en lobbykracht.

De verwachting is dat in de komende jaren het aantal mensen met geldzorgen verder oploopt. De kwaliteit van de vrijwilliger wordt door de verschillende partners versterkt door in hun basisopleidingsprogramma's deskundigheidsbevordering te bieden waaronder educatie ten aanzien van diversiteitssensitief werken, ervaringskennis, basale juridische kennis ten aanzien van voorzieningen (rechten burgers) en kennis van handelingsperspectieven.
In het kader van het project *Samen borgen van en voortbouwen aan de vrijwillige Schuldhulpketen* heeft het inspraakorgaan zich tot taak gesteld een substantiële bijdrage te leveren aan cultuursensitief en inclusief (samen)werken en het ontwikkelen van een preventief hulpaanbod bij geldzorgen dat past bij de migrantengemeenschappen.

Lokale sleutelpersonen (ambassadeurs/niet-financiële vrijwilligers) helpen om geldzorgen en schulden bespreekbaar te maken binnen hun eigen achterban. Ambassadeurs organiseren informatiebijeenkomsten en begeleiden mensen met geldzorgen naar AVS-partners Humanitas, Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland, Leger des Heils, organisaties verenigd in LSTA of andere lokale ketenpartners voor ondersteuning. Ambassadeurs worden getraind. In de training is onder andere aandacht voor het traject van schuldhulpverlening, financiële stress, gespreksvoering, het opzetten van een lokaal netwerk en het organiseren van een voorlichtingsbijeenkomst.

In 2025 zijn door het inspraakorgaan 25 voorlichtingsbijeenkomsten gehouden, 5 inloopspreekuren opgezet in Rotterdam, Schiedam, Haarlem Utrecht en Venlo. In 16 maart is in Utrecht, een eendaagse en op 18 en 19 oktober in Zeist is een twee daagse training aangeboden voor vrijwilligers en ambassadeurs.

6.2. Discriminatie

In het voetbal zijn spelers veelvuldig slachtoffer van racistische uitingen van tegenspelers en toeschouwers. Uit een onderzoekje van de NOS bleek dat sommige spelers waren wekelijks slachtoffer van racisme waren, en dat meerdere keren per wedstrijd.[24]

Acht moskeeën in Rotterdam, Eindhoven, Arnhem en Den Haag hebben eind 2025 haatbrieven ontvangen. Dat waren walgelijke brieven met dreigende en discriminerende teksten en die besmeurd

[23] De AVS bestaat uit zeven landelijke organisaties die mensen met (dreigende) schulden ondersteunen door de inzet van vrijwilligers, dat zijn: Humanitas, Inspraakorgaan Turken in Nederland (IOT), Landelijke Stimuleringsnetwerk Thuisadministratie (LSTA), Leger des Heils, Stichting Ocan - Organisatie Caribische Nederlanders, Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN) en Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland.

[24] Bas de Vries, *Racismemeldingen voetbal topje van de ijsberg: jeugdspelers wekelijks uitgescholden*. NOS 11 oktober 2025.

waren met zogenaamde bloedvlekken. In een brief aan demissionair minister Frank Rijkaart van Binnenlandse Zaken heeft het IOT erop aangedrongen dat de minister burgemeesters in gemeenten waar dit speelt, oproept om in overleg te gaan met moskeegemeenschappen en de politie. Tevens is erop gewezen dat gevaarlijke acties als deze worden aangewakkerd door extreemrechtse partijen als de PVV en de BBB, die er onophoudelijk op blijven hameren dat de islam de grootste bedreiging is voor Nederland.

6.3 Huiselijk geweld

Samen met een zestal collega-organisaties die deelnemen aan de Alliantie voor Zelfbeschikking[25] voert het inspraakorgaan een project uit onder de titel *Voorlichtingscampagne Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen, inclusief schadelijke praktijken.*

Onlangs is een nieuwe voorlichtingscampagne gestart om ervoor te zorgen dat (potentiële) slachtoffers en omstanders beter weten wat ze kunnen doen bij schadelijke praktijken.
De voorlichtingscampagne richt zich niet alleen op schadelijke praktijken maar ook op huiselijk geweld en het recht op zelfbeschikking. Deze thema's zijn sterk met elkaar verbonden en hangen samen met schadelijke praktijken. Dit wordt weerspiegeld in de naam van de campagne: ‘Voorlichtingscampagne huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen, waaronder schadelijke praktijken’. De ervaren voorlichters gebruiken verschillende vernieuwende methoden om de problemen bespreekbaar te maken.

Migranten- en vluchtorganisaties hebben een essentiële sleutelrol om mensen met een migratie- of vluchtachtergrond goed te bereiken en voor te lichten. Middels dit project worden de betrokken organisaties in staat gesteld om aan mensen met een migratie- of vluchtachtergrond voorlichting te geven en het gesprek te voeren over geweld en schadelijke praktijken. Dit ter voorkoming van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen, inclusief schadelijke praktijken én betrokkenen toe te leiden naar professionele hulp die aansluit bij verschillende culturele en religieuze achtergronden. Hierdoor ontstaat ook de mogelijkheid om te leren, te innoveren en te experimenteren met als doel de doelgroep zo effectief en efficiënt mogelijk te benaderen en genoemde praktijken bespreekbaar te maken. Het monitoren van het effect van acties die in dit kader worden ondernomen is daarbij van belang.
Diverse nieuwe invalshoeken zijn er, zoals vernieuwende benaderingen in nauwe samenwerking met opvanglocaties voor asielzoekers, jongeren die expliciet worden benaderd, interactief theater zowel digitaal als fysiek, krijgen persoonlijke verhalen en trauma’s expliciet ruimte en wordt gebruik gemaakt van nieuwe zelf ontwikkelde methoden rondom

Dor middel van de campagne wordt bewustwording gecreëerd door met mensen in gesprek te gaan in een vertrouwde culturele omgeving, waarin men veilig en vrijuit kan spreken en ervaringen uitwisselen. Vaak zijn dat emotioneel zware gesprekken die veel tijd vergen. Na afloop van de dislooggespreken is belangrijk dat er nazorg beschikbaar is. Er wordt ingezet op doorverwijzing naar hulpinstanties en intensivering van samenwerking van migrantenorganisaties met professionals.

Door het inspraakorgaan zijn bijeenkomsten gehouden in de volgende plaatsen: Haarlem, Veenendaal, Apeldoorn, Beverwijk, Bergen op Zoom, Rotterdam, Leiden, Den Haag, Maastricht, Roermond, Venlo, Dordrecht, Schiedam, Zwolle, Utrecht, Amsterdam en Eindhoven.

6.4. Verandering van Binnenuit

De Alliantie Verandering van Binnenuit werkt sinds 2018 aan gendergelijkheid, veiligheid, en acceptatie van vrouwen en van lhbtiqa+ personen. De projectactiviteiten zijn niet opgezet 'van bovenaf' maar van 'binnenuit' met dialoogleiders uit de gemeenschappen zelf. Door zoveel mogelijk aan te sluiten bij de normen, wensen en opvattingen binnen de doelgroep zelf. Centraal staat het opbouwen van vertrouwen en het bieden van een nieuw perspectief.

In 2025 zijn interventies uitgevoerd, gericht op omstanders en getroffenen. Daarvoor zijn nieuwe ‘voortrekkers’ geworven en zijn de banden met bestaande ‘voortrekkers’ (initiatiefnemers) aangehaald.

[25] De volgende organisaties maken deel uit van de Alliantie voor zelfbeschikking: Movisie, Stichting Voice of All Women (VOAW), Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN), Turkse Arbeidersvereniging Nederland (HTIB), Stichting Kezban, Stichting Landelijke werkgroep Mudawwanah (LWM), Vluchtelingen-Organisaties Nederland (VON) en de Stichting Inspraakorgaan Turken in Nederland (IOT).

De Alliantiepartners hebben nu een pool van meer dan 150 actieve voortrekkers. Door interne scholingsdagen, trainingen en ontmoetingsdagen voor de achterban zijn (nieuwe) voortrekkers en de projectleiders beter toegerust. Thema's waar extra aandacht aan is besteed zijn femicide, mannenemancipatie, huwelijksdwang, eergeweld, achterlating, huiselijk geweld en mensenrechten in de brede zin.

Binnen de alliantie vindt een voortdurende uitwisseling van kennis en werkvormen plaats. Samen werken we aan een analyse van de huidige situatie en de vraagstukken m.b.t. genderongelijkheid, lhbti+ discriminatie, en de conservatieve tegenkrachten. Speciale aandacht wordt geschonken aan jongens en mannen.
Aandacht voor de getroffenen is het belangrijkste doel van de alliantie. Dit wordt bereikt door het houden van bijeenkomsten in de leefomgeving of buurt van mensen uit gesloten gemeenschappen.

In totaal zijn er 7 trajecten uitgevoerd, dat betekent 21 bijeenkomsten. Door de werkgroep gemeenten van de Alliantie zijn verschillende inspiratiebijeenkomsten georganiseerd.

6.5 Energietransitie

In veel gezinnen met een laag inkomen wordt uit overwegingen van besparing de verwarming lager gezet dan gezond is met als gevolg vocht- en schimmel, waardoor luchtweginfecties optreden, gewrichtsklachten en depressies.[26] Dit zijn stuk voor stuk aandoeningen die ook voorkomen in de rijtjes waarin veelvoorkomende gezondheidsklachten in de Turkse gemeenschap worden genoemd.

Het Inspraakorgaan neemt deel aan de Alliantie Inclusieve Energietransitie om mensen te ondersteunen die te maken hebben met energiearmoede of daarmee geconfronteerd dreigen te worden. Dit gebeurt onder meer dor het vergroten van de participatie van Turkse Nederlanders bij de verduurzaming van Nederland. We willen mensen informeren, hen praktische tools meegeven en hen (via sleutelfiguren) in contact brengen met gespecialiseerde organisaties in het veld, zodat we weten waar ze informatie kunnen.

Er is een profiel cultuursensitief werken ontwikkeld voor vrijwilligers en beroepskrachten, opdat het hulpaanbod aansluit op de hulpvraag en de hulpvrager in haar/zijn context. Cultuursensitief en inclusief werken betekent dit dat er rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond en waarden van de hulpvrager.

---

[26] Energiearmoede in Nederland 2019-2024, Een overzicht en een verdieping op risicohuishoudens bij hoge energieprijzen. TNO 2025.